

Men kan zijn stuk in drieën deelen, maar in de eerste manuscripten rollt alles af langs één ononderbroken lijn, zonder acten, zonder scènes, zonder eenige verdeeling. De namen der personages staan verkort in de marge. Gregorius bedoelde geen vertooning van zijn stuk en waarschijnlijk is het nooit gespeeld. Nergens vinden we tenminste daarvan melding gemaakt.

Boven het eerste gedeelte zou kunnen staan: Christus lijdt en sterft.

Een bode komt aan de moeder des Heeren, omringd door een koor van vrouwen in een straat van Jerusalem melden, dat men voor enkele uren haar Zoon gevangen genomen heeft. Zij is geslagen van angst. Dan een tweede bode, meldend zijn veroordeeling door Pilatus. Maria wil tot hem gaan, noodt de vrouwen haar te volgen. Weldra zien ze van ver een misdadige menigte Jezus gebukt onder zijn kruis met zich voeren. Maria wil er heen. De vrouwen houden haar terug, haar tot voorzichtigheid radend. Verborgen bij den hoek van een straat zien ze Christus voorbijgaan.

Dan komt een derde bode, en vertelt, wat Jezus moest lijden op Calvaria. Maria voelt bij dit verhaal de laatste banden breken, die haar aan de wereld binden. Alle schrik en zwakheid verdwijnen in de beslissing: Naar den Gefolterdel! Ze neemt de vrouwen met zich.

En zie, op Golgotha gekomen richt zij tot den Gekruisigde bittere verwijten, haar alleen gelaten te hebben. „Waarom dezen smadelijken dood“ klaagt ze als een eenvoudig sterveling. „O, verlaat mij niet, of belooft mij Uw opstanding... vergeef het menschkind zijn zonden“. Christus belooft het haar en kondigt haar zijn toekomstige glorie aan. Dan geeft Hij den geest. Op het gezicht van haar gestorven Zoon bezwijmt ze.

Als ze weer tot bewustzijn komt, beginnen haar klachten. Hier treft ge de sterkste gedeelten van het drama. De auteur heeft er zijn gehele ziel in gelegd. Hij wil er mede tegenover het kellersch bijgeloof de kracht dezer moedersmart manifesteren, om te bewijzen, dat Maria waarlijk de Moeder Gods was en om voor altijd als het mogelijk is, haar vereering vast te leggen in de soberheid van het orthodoxe dogma.

De Moeder des Heeren is niet bovenmenscheijk. Zij is sterfelijk en onderworpen aan onze zwakheden. Zij klaagt als iedere moeder zou doen. Wanhoop en zwakheid drijven haar tot het verwijt aan haar Zoon van zijn marteldood. Bovendien is ze nog toegankelijk voor den hartstocht der wrak tegenover Judas. Op het verschil tusschen de Goddelijke natuur van Christus en de hare heeft de auteur zoo sterk den nadruk gelegd door de eigenaardige wending gegeven aan dit gesprek bij het kruis.

Aan het slot trekt de discipel Johannes de conclusie uit het eerste stuk in een aanspraak tot Maria, waarin hij haar tracht te troosten.

Plotseling uit Maria een kreet. Zij ziet een soldaat, die zijn lans naar Jezus richt en zijn zijde doorsteekt. Een dubbele stroom van bloed en water vloeit uit de wonde. De soldaat slaat zich op de borst, werpt zich ter aarde en kust den grond, die het bloedige kruis draagt. Het koor van vrouwen vermeldt de andere teekenen: bergen die uit elkaar wijken, rotsen die samenstorten, geopende graven.

Dan komen Jozef van Arimathea en Nicodemus met de noodige instrumenten, om een lichaam van een kruis te nemen; zoo wordt het tweede stuk van het drama voorbereid: kruisafname en begravenis. Johannes besluit de eerste acte met de woorden: Zalig, die, onderwezen door de Goddelijke mysteriën, het leven recht gebruikt, zich toelegt op de zuivering van zijn hart en gereed is tot alles wat de glorie van den Heere kan verbreiden.

Thans ga ik enkele verzen uit Gregorius' drama voor u afschrijven, waarbij we in het oog moeten houden enerzijds, wat ik boven reeds aanroerde: dat Gregorius door Maria's zwakheden tegenover haar menscheijkheid de Goddelijkheid van haar Zoon wil doen uitkomen, maar ook omgekeerd, op haar hooge roeping als Moeder van Gods Zoon tegenover de hem vernederende leer van Arius den nadruk wil leggen.

We stellen ons de Moeder des Heeren voor, met de anderen staande voor het kruis, waaraan des Heilands doode lichaam nog hangt.

Wee mij, wat zie ik? — Uw verstarrend lijk.
Mijn Zoon! Wat wonder hoogs is hier geschied?
Gij, die eerst nu met machtig stemgeluid
Riept tot den Vader, dat het hart der aard
Bewogen werd; een stem wier weerklink het
Weerkantst werd door den bodem, gij wiens beeld
Het oog, dat naar U staarde, hebt geboeid;
Mijn oog daareven nog; — en die ook zelf
Voor 't licht der zon nog pas Uw oogen sloot.
Wat is 't, dat Gij, mijn Zoon, moest lijden? Hoe
Troef U het noodlot des verderfs! O, zegt 't mij zelf,
Niets van de smart, die U verteert, verberg
Mij; — alles weten lescht misschien het hart.
Wee, wee, wee, mij — — —
Vervult zich zoo het woord der profetie?
Wat vang ik aan! — 'k Zie in dat bleek gelaat
Het lieve wezen van mijn Kind niet meer.
Zijn kleur niet, niet der schoonheid hoogen glans.
Benuwend' aanblik! Van den dood gaat vrees,

Verschrikking uit. Dat leerde ons duisternis
En bevend' aard en wijde rotsenspleet.

Voort, voort, ik kan dat beeld niet langer zien.
Die wreede martling langer niet weerstaan!
Wat helpt de kennis van de toekomst mij!
Sterker dan haar vertroosting is de smart.
Zoon des Almachtigen, betreedt Gij 't spoor
Der hel om onzer vaders doodslot? Snel
Ontvloodt Gij ons, alsof gewillig 't lijf
De ziel ontvlood. U overwon geen dood!
Gaaf Gij niet vrij den Vader Uwen geest?
Ik hoorde, wat Gij tot den Vader spraakt.
Waarom bant U zijn Raad ter duisternis?
Wat heeft Uw smaadbelaan dood ten doel?
Wat liet gij haar, die U gebaard heeft, Kind
Alleen? — O, dat ik met U stierf!
Nu Gij ontweekt, wat oord is 't daar ik vlucht?
Wie borgt mij noodduist en beschuttend dak,
Waar onder vriendenhoede ik blijven mag? —
Ik heb er geen!

Niemand kan, dunkt mij, dezen verzen drama-
tische kracht ontzeggen. Ik kan natuurlijk niet
het heele stuk met U doorloopen.

Gij ziet, de schrijver voelt niets voor het be-
zwaar, dat men de stof der Openbaring met zijn
geheilige fantasie niet mag uitbreiden, zelfs niet
het spreken van Christus aan het kruis. De eerste
scène van het tweede bedrijf bestaat geheel uit een
gesprek tusschen den Gekruisigde en zijn moeder,
driehonderd verzen lang.

Laat mij enkel de paraphrase van het kruis-
woord: „Vrouw, zie Uw zoon; zie Uwe moeder“
nog voor u afschrijven:

Ziehier, o treflijkste der vrouwen, gij
In dezen reinen jongling Uwen Zoon.
Mijn jonger en zie Uwe moeder, gij.
In deze jonkvrouw. Waarom in Uw oog
O vrouw die tranen? Waarom buigt gij 't hoofd
En snikt, daar zalig gij te prijzen zijt?
't Is met de profetie toch alles één.
Wat gij in mij aanschouwt. De tijd brak aan,
Waar in de schuld der menscheid werd geboet.
Waarom dan klaagt gij om het lot Uws Zoons?
Wat zien we dus?

Een kerkvader, een doctor ecclesiae, die in den
tijdsafstand evenver verwijderd stond van het kruis
van zijn Heiland, als wij van de brandstapels
onzer martelaren, zijn kunst te baat nemen, om
zijn Verlosser te eeren als eenwig woord van God,
den Vader wezensgelijk, — tegenover den smaad
waarmee de eerste groote dwaling Hem trachtte te
ontloopen.

In dien tijd acht hij het geoorloofd, zijn gehei-
lige fantasie te hulp te roepen om — niet tegen,
maar wel buiten de Heilige bladen, toen reeds in
den Codex Athanasianus, aan den onzen vrijwel
gelijk, — rondom en tot aan het kruis te doen
naderen en den Christus patiëns te doen spreken,
dingen, die tot de wereld der feitelijke Openba-
ringsrealiteit nooit hebben behoord. Kreegt gij een
besef, alsof hier schennis van het heilige plaats
vond?

SEERP ANEMA.

Nog eenige Kerstnummers.

Doordat men de Kerstnummers van enkele tijd-
schriften naar den uitgever zond in plaats van
rechtstreeks aan de redactie, bereikten mij die
gelegenheidsuitgaven eerst een week na Nieuwjaar.
Omdat ik een paar andere aankondigde in deze
rubriek, is het billijk, ook voor deze achteraan-
komers daarin een plaatsje in te ruimen.

Vooreerst is er het Kerstnummer van „Het
Schouwvenster“ (uitg. H. A. van Bottenburg
N.V. Prinsengracht 493, Amsterdam). Het bevat
een aantal artikelen en vele mooie illustraties, die
op het gladder papier uitstekend tot hun recht
komen. Afzonderlijk ingelegd is de reproductie
van een aquarel van Josina Knap, voorstellende
Rebekka. Het eerste artikel is een bijschrift over
Kerstmis bij een plaat. Dan volgen een meditatie
„In Doeken gewonden“ door Dr B. Wielenga, een
verhaal „Groote Blijdschap“ door A. de Jong-
Schipper, een artikel „Overvloed en toch ar-
moede“, door Prof. Mr P. S. Gerbrandy, naar
aanleiding van de tegenstelling tusschen overvloed
gewas en veler gebrek; een met tal van snap-
shots geïllustreerde beschrijving van een tocht
„Met de auto dwars door Centraal-Azië“, een ver-
haal van Mevr. A. Hoogstraten-Schoch „Het Kerst-
feest van twee menschen“, een eveneens met vele
reproducties verluchte bijdrage van Jan van Ley-
den over „Nederlandsche Schilderkunst“, de ver-
telling van een gelukkigen kerstavond „Zijn kerst-
geschenk“ door Bertie Ham; een historisch stuk
van M. van der Vliet, „Toen Cyrenius over Syrië
stadhouder was“, een korte schets „Kerstfeest der
Heidenen“ door Max van Vredewold, een artikel
over „de viool en haar eigenschappen“, en als
laatste, een nieuwjaarsvertelling „Ingang“, door
A. Dijkstra-Mebius.

Verder is er het Kerstnummer van „De
Zaaijer“, blad ter verbreiding van de christelijke
gedachte in Ned.-Indië, onder redactie van Ds
A. Pos, R. Hagen, Ds J. A. C. Rullmann, corr.
adres voor Nederland Fa W. Kirchner, Bloem-
gracht 133, Amsterdam. Bij een plaat naar W. C. T.
Dobson, worden afgedrukt Simeons woorden uit

het Lucas-Evangelie, vervolgd bij een reproductie
van Rembrandts bekende aanbidding in den tem-
pel. De Kerstmeditatie is getiteld „Bethlehem, een
nieuw begin“. En dan zijn er vele artikelen en
belletristische bijdragen: „Licht uit het duister in
het persoonlijk leven“, „Christus en de Volkeren-
wereld“, „Het Kerstfeest der Toekomst“, een na-
velle van Tine Bonnemai, een verhaal van W. G.
v. d. Hulst „Een Leugen“, een Indische vertel-
ling „Feest“, „Wereldschouw“ (politiek overzicht),
„Kerstfeest“, „Tom's Belofte“, „Kerstfeest“ (een ver-
haal) „De Wijzen uit het Oosten“, en een slot-
vertelling „Hendriks Kerstfeest“.

Voorts is er het Decemernummer van „De
Jonge Vrouw“ (uitg. van Bosch en Keuning,
Baarn), dat, naast de gewone, praktische bijdra-
gen, en eenige algemeene artikelen (Tentoonstelling
van Beeldende kunst: over den invloed, die ande-
ren op ons hebben; Revolutionaire Vrouwen; Jan
Luyken; benevens het vervolgverhaal van Leenke
M. Hagen „Het ongeweten Bloeien“, aan de kerst-
viering wijdt een meditatie, een artikel over „de
adventisweken in Twente, een schets „Het Stille
Kerstfeest“ van Ignatia Lubeley, eenige Kerstver-
zen (van L. M. Hagen, G. Kamphuis, J. D. C. van
Dokkum) en enkele mooie illustraties naar foto's.
Ingelegd is een „portret in olievel“ van Simon
de Heer.

Eindelijk is er het Winternummer van „Timo-
theüs“ (uitg. La Rivière en Voorhoeve, Zwolle).
Ook van dit Winternummer, dat tevens Kerstnum-
mer is, vermelden we gaarne den inhoud, die
eveneens breed en afwisselend is. Er is een hoofd-
artikel: Jezus werd geboren. Voorts: Vertrouwen,
gedicht door C. K.; Zingen, door J. N. Voorhoeve.
Vragenbus voor Algem. Onderwerpen, door A. R.
Iets over het „Stille Nacht“; Kanttekeningen
op dingen, die gebeuren, door A. van Hoogstra-
ten-Schoch; Reproductie naar Teekening van C.
Prins: „Bethlehems Stal“; De Kerstavond van
Juffrouw Grommelentje, door Hendrika Kuyp-
er van Oordt; Reproductie naar houtsnede van M. C.
Escher. „Kunst op het eiland Sicilië“; Bijbelsch
Planten-, Steden- en Dorpenraadsel; Reproductie
naar een schilderij van E. Liebermann; Kersttoon-
trasten, door A. L. van Hulzen; Kerstbode, gedicht
van Kasteleyn; Reproductie naar kunstfoto; Van
een dooze buurvrouw en een Kerstboom, die in
brand vloog, door Mary Pos; Reproductie naar
origineele teekening van A. J. van 't Hoff; Voor de
zieken, door Ds A. C. Diederiks.

Bijblad: Rusland; Geschiedenis van den Dag;
„Leiders“; Muziek: Kerstlied, door J. F. Tierie Jr.
Boekenschouw; Briefwisseling Hoofdredacteur.

Het geheele nummer bevat 24 blz., 13 illustraties
en een extra-bijlage. Reproductie naar een origi-
neele foto: Een Zingende Knaap. Het geheel in
een fraaien omslag met reproductie naar origi-
neele teekening van A. J. van 't Hoff.

Het is een rijke collectie leestof van allerlei
aard, die in deze Kerstnummers geboden wordt,
frisch geïllustreerd, en goed verzorgd.

Weergave van die veelheid, al is het dan maar
bij den titel alleen, is daarom alleszins gemoti-
veerd. En al is de Kerstviering voorbij en dus ook
de Kerststemming, de leesavonden zijn nog vele in
deze eerste weken van het jaar en voor die lees-
avonden is hier keuze naar ieders gading.

C. T.

Vragen van GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

Uitvoering Mattheüs-Passion.

De vraag, of het bijwonen van muziekuitvoe-
ringen als die van de Mattheüs-Passion zich wel
verdraagt met den eisch van het Woord Gods voor
het Christelijke leven, schijnt velen nog altoos
moeite te geven.

Reeds vroeger hebben we in deze rubriek een
antwoord pogen te geven op sommige kwesties,
die met deze vraag verband houden. Daarbij ging
het toen voornamelijk over de vraag, of het karak-
ter van een heilige en zoo ontroerende stof als
het lijden van onzen Heere Jezus Christus, wel
gedoogt, dat ze tot onderwerp van een compo-
sitie als de Mattheüs-Passion van Bach gemaakt,
en in openbare concerten opgevoerd wordt.

De vragen, die me nu gedaan worden, zijn wat
minder algemeen. Raken niet de uitvoering als
zoodanig en het bijwonen ervan, doch uitsluitend
de personen door wie, en de wijze waarop ze
veelal geschiedt, b.v. door „Toonkunst“ in het
Concertgebouw te Amsterdam.

En het zijn dan wel met name twee dingen, die
vragers in twijfel doen verkeerden, of het een Chris-
ten geoorloofd is, dergelijke uitvoeringen bij te
wonen: het eerste, dat de kring, die daarbij werk-
zaam optreedt, een kring van ongelooften is, en
ten tweede, dat dergelijke uitvoeringen niet aan-
vangen met gebed.

* * *

Wat het eerste betreft, moet ik beginnen met
bedenking te maken tegen wat, naar ik denk, wel
slechts een minder gelukkige formulering zal

zijn, maar

ingers ma

Ik bedoe

ringen als

door ong

Zulk een

honderden

waardig, vl

christelijke

der schuld

welke verga

Och ja,

velen van

sommige ch

zeggen „voo

wie in een

tot ongeloo

de ongeloo

ik het wees

deze schrijv

lieddelooshe

Is het na

kring van

pelen, alle

niet eens w

vrèezen, d

ongelooften

Of iemand

geloofige te

kenners zij

denis en w

En als i

over iemand

Passion een

van elders

woord liet

on-geloofig

rekenen. W

Evangelie v

Doch —

De bedoe

denkelijk z

waarschuw

Laat ons

als wanrov

vrèel ongel

Dan is inze

haar bij te

In deze ee

vragen.

Ook en t

loovige een

dergelijke ee

gant dan u

niet mag

Die vero

En ik d

Syriërs, die

hebben mo

Maar —

Laat ons

juist is.

Dan volg

vrèest dat

Wat er u

zich zou h

uitvoering.

werking he

den door e

werker toe

Zij en zij

lo geen en

van den

weten en